

AZ ÉN URADALMAM

Városunk természeti környezetének értékmegőrzésében és fejlesztésében végzett kimagasló munkája elismeréseként a Közgyűlés 2008 augusztusában Dr. Gőbölös Antal erdőmérnöknek, környezetvédelmi szakmérnöknek „Kecskemét Város Környezetvédelméért Díj”-at adományozott. Az Állami Erdészeti Szolgálat Kecskeméti Igazgatóságának nyugalmazott vezetőjével hunyadvárosi lakásában beszélgettünk életéről, pályájáról, s városrészünk változtatásra érdemes dolgairól.

Egy korábbi nyilatkozatában olvastam, hogy kisgyermekként már a rácsos ágyban a falevelekkel beszélgett... Miért választotta az erdész szakmát?

Nehezen tudnám ezt megmondani, mert szüleim Dunavecscén kereskedők voltak. Erdész nem is volt a családban, viszont édesanyámék ágán kertész annál több. Így történhetett, hogy a növények és díszfák szeretete már a génjeimben volt, de legalábbis igen korán belém ivódott, mert keresztapámék dunaföldvári Borzavári kertészetében kisgyerekként sokszor megfordultam. Ha pedig nem itt voltam, akkor a Duna-parton és a Csabonyi erdőben töltöttem csavargással, erdőjárással az időmet, mert ez volt a mindenem.

Hogyan indult a pályája?

Az erdész szakmát 1957-ben kezdtem Bugacon a szegedi 'Erdészeti Technikum előtti kötelező egy év erdész-gyakornokoskodással. Nagyszerű főnököm volt Dr. Horváth László személyében, aki azon kevés erdőmérnökök sorába tartozott, akik címzetes egyetemi tanárként „tő mellett” dolgoztak. Horváth Laci bácsi az alföldi homokfásítás kiemelkedő alakja lett. Nagyon szerette a fiatalokat, s a kísérleti kutató munkájába már a gyakornokságom idején bevont. Alakja meghatározó volt számomra úgy a szakmai érdeklődésemben, mint emberi példamutatása tekintetében. 1962-ben kitüntetéssel végeztem Szegeden a technikumot, majd előfelvételiként egy évre a Kerekegyházi Erdészet egyik kerületébe, Kunpeszérre kerültem vágásvezetőnek. Fiatalemberként igen kemény élet várt itt rám, hiszen öt-hat kilométerre minden lakott helytől egyedül laktam – igen nomád körülmények között - egy villany és víz nélküli erdészházban. Szinte éjjel-nappal az erdőt jártam. Nem véletlen egyébként, hogy a kunpeszéri erdő később a Kiskunsági Nemzeti Park szerves része lett, mert az alföldi erdők csúcstársulása, a gyöngyvirágos-kocsányos tölgyes itt megtalálható. A Pest megyei határon, a buckai erdészkerületben pedig ott van az Ördögkatedra nevezetű erdőrészlet, ami a Duna-Tisza közti erdők egyik legszebb területe. A Soproni Erdészeti és Faipari Egyetemet már a Kiskunsági Állami Erdőgazdaság társadalmi ösztöndíjasaként végeztem, s az erdőmérnöki diploma megszerzésének évétől, 1968-tól egészen 1979-ig itt is dolgoztam. Erdőművelés, erdőművelési technológiák fejlesztése és ennek gépesítése tartozott hozzám. Büszkén emlékszem arra, hogy Bács-Kiskun megyében a közjóléti erdőgazdálkodás kérdésével én foglalkoztam legelőször. Az első parkerdőt 1975-ben Kecskeméten, az 1961-67-ben telepített fiatal Csalánosi erdőben alakítottuk ki.

Igaz, hogy ezt még a szakmán belül is némi kétkedéssel figyelték?

Igen, hiszen az általános vélemény akkor még az volt, hogy a közjóléti erdőgazdálkodás a dombvidék, hegyvidék és folyópartok privilégiuma, s mit akarunk mi itt a homokháton. Ehhez képest a Sasfészek Vendéglőtől a volt orosz honvédségi bejáróig tartó 67 hektáros területen átadott parkerdő kezdettől igen nagy népszerűségnek örvendett. 1978-ban, a Négyesfogathajtó Világbajnokság idején avattuk fel a belső tavat, aminek helyét a körülölelő növénytipológia figyelembevételével választottuk ki, s természetes vízzáró réteg alkotja a fenekét. Ekkor készült a ródli pályája is. Az orosz laktanyák szomszédsága, a külön szerződéssel biztosított

rendszeres őrszolgálat a parkerdő védelme szempontjából nagyon sokat jelentett. A látogatottság ma is magas – itt tartják pl. a Csipero-találkozók piknik napjait is - , ám a rendszeres felügyelet hiánya ma már meglátszik a területen.

Közben 1976-ban a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen mezőgazdasági környezetvédelmi szakmérnöki diplomát is szereztem, s 1984-ben doktoráltam. Végig nagyon szerencsésnek mondhatom magam abban a tekintetben, hogy Horváth Lászlóhoz hasonlóan igen nagy tudású, emberként is tiszteletre méltó főnökeim voltak. Ilyennek ismertem meg a kerekegyházi időkben Barányi Lászlót, a későbbi Bedő-díjas erdőmérnököt. Majd Ván László Bedő-, Eötvös és Goethe -díjas erdőmérnököt, az Alföld jelentős erdészeti szaktekintélyét, aki most 85 évesen szülővárosában, Kiskunhalason él.

Hogyan került az egész Dél-Alföld erdészeti igazgatásának az élére?

A szakmában nagyon komoly átszervezés történt 1979-ben, amelynek eredményeképp a regionális központ Szegedről Kecskemétre került. Nekem először eszem ágában sem volt az ilyenformán megújult igazgatói munkakörre pályázni, hiszen mint pártonkívüli, a legkisebb esélyét sem láttam annak, hogy ez sikerülhet. Viszont a megyei vezetés valószínűleg elégedett lehetett a szakmai tevékenységemmel, mert megkérdezték, vállalnék-e ilyen beosztást. Mivel a család támogatott ebben, igent mondtam. 1979. május 1-étől 2004 novemberéig voltam az Állami Erdészeti Szolgálat Kecskeméti Igazgatóságának a vezetője, amit kezdetekben még Kecskeméti Erdőfelügyelőségnek hívtak. Három megyében, több mint 200.000 hektáron az erdészeti igazgatás, a hatósági tevékenység, illetve a 96-os későbbi átszervezéssel az erdőtervezési feladatok összefogása, irányítása tartozott hozzánk. A rendszerváltás után ez még bokrosabb teendőket jelentett, mert a korábbi 600 erdőgazdálkodóval szemben hirtelen mintegy 40.000 erdőtulajdonos lett. Ez a folyamat mára letisztult, s kb. 3000-3500 tényleges erdőgazdálkodóval, illetve erdőkezelő közösséggel lehet számolni. A rendezetlen erdőtulajdon kb. 8-15 %-ot tesz ki.

Az erdész szakmában az Ön személyén kívül még senki nem volt 25 éven át egyazon helyen igazgató. Ennél is többet mond, hogy irányítói tevékenységének negyedszázada alatt a térség erdőterülete több mint 50 ezer hektárral növekedett.

A korábbi idők hagyományát folytatva valóban jelentős erdőtelepítési programokat hajtottunk végre. A Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyéből 1950-ben mesterségesen kialakított Bács-Kiskun megye akkor 57.500 hektár erdőterülettel rendelkezett. Most ez a terület nagyság 166.000 hektár. Kevesen tudják, hogy a valamikori természetes erdők helyén – a több soron bekövetkező tájtalakítás miatt – jó ideje intenzív mezőgazdasági kultúrák vannak. A dél-alföldi erdészek maguk teremtették meg a munkahelyüket. Az erdőtelepítés elsősorban a gazdálkodásra kevésbé alkalmas homokháti területeket érintette. Mivel a hatvanas évektől kezdve a talajvíz fokozatosan csökken, nagy számban kerültek ide olyan szárazságtűrő, nem őshonos fajok, mint a fekete fenyő, erdei fenyő és az akác.

Milyen személyes törekvések vezették, hiszen az igazgatási és hatósági munka alapján véve száraz irodai tevékenység: az erdőtörvény végrehajtása, ágazati szervezések, még korábban nézve a pénzügyi források kezelése volt a feladata.

Bizonyára nehezen viseltem volna mindezt, ha nem kerestem volna folyamatosan olyan tevékenységeket, amelyekben a személyes szakmai elhivatottságom is érvényre juthat. Mindig találtam „alkotó társakat”, pl.: Sódar Pál, a KEFAG Rt. nyugdíjas vezérigazgatója vagy Puskás Lajos Bedő-díjas gyulai erdőmérnök személyében. Intézményünk belső munkatársai kivétel nélkül mindig jó partnerek voltak. Nem kis büszkeséggel mondhatom, hogy 34 olyan

objektum jött létre a Dél-Alföldön, melynek a megteremtésében meghatározó szerepem van akár a kezdeményezés, akár a végrehajtás, akár a később megvalósuló beruházás vonatkozásában. Ilyenek a későbbi parkerdők: Császártöltésen, Kelebián, Kecskeméten a 'Milliomodik Hektár' vagy pl. Kiskunhalason a Sóstói Parkerdő, melyet a telekkiosztás közepette ügyészi óvás segítségével tudtunk életre hívni. Ilyen hozzám kötődő létesítmény még a bugaci Alföldfásítási Múzeum és Oktatási Centrum, valamint az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark, melynek fásítását mi erdészek végeztük, s erdészeti bemutatóhelyeit, jurtaikat is mind mi hoztuk létre. A „Legendák földjén” című szép képes albumba írtam is az emlékpark természeti környezetének kialakításáról és az erdészeti vonatkozású helyekről egy fejezetet. Még inkább szívemhez nőtt objektum a Kecskeméti Arborétum, a kecskeméti-hetényegyházi erdei iskola, a gyulai Városerdei erdei iskola, de a további létesítmények sorát még igen hosszan sorolhatnám. A tudományos és kutatói munka területén pl. az erdészeti szaporítóanyag-termesztő központ létrehozása volt jelentős előrelépés, sajnos a szegénység elnehezítette a működését. Békés megyében részt vettem tájrehabilitációs (pl.: ökológiai vízpótlás) programokban is Kötegyán és Mályvád térségében.

A Kecskeméti Arborétumról szóló sorozat első könyvének Ön a szerzője, a másik két elkészült kötetnek pedig sorozatszerkesztője. Ezekon kívül több tucat tanulmány, diplomaterv és szakdolgozat is született róla. Mitől olyan különleges ez az arborétum?

Sok olyan specifikumot hoztunk létre ebben az objektumban, ami sehol máshol nincs. Például a véderdő gyűrű, ami magát az intenzív belső 25 hektáros tájkertet öleli körbe, a nagyalföld állománytípusainak leképzett gyűjteménye. Az északi oldalon pedig húsznál több mérsékelt égövi tölgytípus együttesét hoztuk létre, ami szintén egyedülálló a világban. Ez a feladat még évtizedekig ad munkát az utódoknak. Említésre méltó még, hogy a több mint ezerféle fa és cserje között két tucat olyan található az arborétum területén, ami Európában egyedül csak itt van. Szélsőséges éghajlati viszonyok között másik ilyen nagyméretű arborétum nem született. Kevesen tudják, csak maga a terület és a pénzügyi források megszerzése hét évet vett igénybe 1979-86 között. A helyén akkor még szántóterület volt. Magyarország legjelentősebb harminc arborétuma és botanikus kertje között messze ez a legfiatalabb. Ennek ellenére értékét tekintve igen előkelő helyen áll. Ez annak is köszönhető, hogy létrehozásának első lépéseként egy előállomány-telepítés történt, amelynek védelmében a tudatos tervezéssel később ültetett fajok gyorsabban tudtak fejlődni. Segítségünkre volt pl. Dr. Debreczy Zsolt dendrológus is, aki a világot járva több ezer oldalas monográfiákban dolgozza fel a fák világát. Az ő jóvoltából kerültek ide elsősorban Délkelet-Ázsiából olyan mérsékelt égövi növények magjai, generatív szaporítóanyaga, mely segítségével szeretnénk biztosítani ezek meghonosítását. Az arborétum széles körű hazai és külföldi kutatói tevékenységnek is lehetőséget biztosít. Termőhelyállékonysági, honosítási kísérletek mellett különféle növénygyűttesek kölcsönhatásainak vizsgálata folyik. Az arborétum bővülő alapbázis, jelentős gyűjtőhely a dísznövénykertészet számára is. Rovartani kutatások is zajlanak itt. A Magyarországon élő kb. 2500 lepkefajból az arborétum fénycsapdájában megjelent és beazonosított lepkefaj 810 körül van, s a szakértők szerint még 100-150 faj jelenlétével lehet számolni. Erről is olvasni lehet az említett sorozatban, s kiadás előtt álló kötetei a különlegesnek számító fafajokat és az ottani élővilágot (emlősöket, madarakat) is bemutatja majd az olvasók számára. A Kecskeméti Arborétum létrehozásában jelentős segítséget nyújtottak: a tervezésben Mészöly Győző, a kivitelezésben Ván László, mindketten Bedő-díjas erdőmérnökök.

A bevezetőben említett díjat korábbi szakmai kitüntetések is megelőzték. Mire a legbüszkébb?

Még 1992-ben külső gyakorlati szakember létemre első adományozottként kaptam meg a „Pro Universitate Soproniensis”- díjat, mellyel azóta is a tudományos életben jelentős eredményeket

elérő szakembereket ismeri el az egyetem. A legbüszkébb mégis arra az emlékplakettre vagyok, melyet a Millecentenárium évében az Országos Erdészeti Egyesület – mely alapítását tekintve hazánk második legrégebbi egyesülete – adományozott a részemre „... a magyar erdészet fejlesztésében elért eredményei(m)ért”. Ennek a szervezetnek mintegy 4000 tagja van, s a legmagasabb szakmai elismerést jelenti az a Bedő Albert Emlékérem, melyet ritka magas szavazati aránnyal kaptam meg.

Mióta lakik a Hunyadvárosban?

1983-ban költöztünk ide. Az akkor még csendes, falusias hangulatú városrész a Mátyás király körútig épült ki, de a Liszt Ferenc utcán túlról még hiányoztak a tömbös, blokkos beépítésű emeletes házak. Eszperantó utcai lakásunkat szolgálati lakásként kaptuk, később megvásároltuk. Bár kicsi az udvar, megrögzött tájépítőként próbáltam ezt is a „magam képére formálni”. A több mint ötvenféle fa és cserje közt megtalálható benne egy-két érdekes növényritkaság is, így pl. az illatos (floridai) fűszercserje és a „gyilkos” bambusz. Családomról annyit, hogy feleségem nyugdíjazásáig a Kodály Iskolában dolgozott könyvelőként. Két fiunk van. Péter szintén erdőmérnök Kelebián, Gábor pedig elektroműszerész. Idősebbik fiaméknál van két gyönyörű unokánk is: Diána és Tamás. Én nagy családból származom, három húgom van. A 86 éves Édesanyámnak 10 unokája és 9 dédunokája van.

Erdész szemmel milyennek látja a Hunyadvárost?

Ideköltözésünk óta sokat fejlődött, de két dolog még mindig hiányzik: a park és növényzet igazi szeretete, s addig, amíg a falevelet szemétnak nézik, ez nem is lesz másként. Nekem ebben a kiskertben az összegyűjtött levelek komposztálásával minden tavaszra szép mennyiségű finom erdei humuszom van a virágok alá, de ezen túlmenően is a fáknek mintegy harminc olyan paramétere van, mellyel – végső soron – az embert szolgálja, s ez bőven megéri azt a pár heti őszi levélszeptetést. Ezen tulajdonságokból néhány: a fás növényzet a homokos talajon könnyen elszivárgó csapadékot a föld mélyebb rétegeiből párologtatással visszaemeli a levegőbe, amivel forró nyári időszakban jelentősen, akár 5-6 C°-kal is hűti a hőmérsékletet, emeli az alacsony relatív páratartalmat, segíti a szervezet számára nagy megterhelést jelentő, s számtalan allergiás betegségben közrejátszó lebegtetett por leülepedését.

A másik hiányolt dolog az, hogy az utca- és a térfásításoknál sem a tájkerti jelleg, sem pedig a fafaj és a termőhely szerinti normál kapcsolat nem biztosított. Rendszerszemlélet helyett inkább ötletszerű látványelemként szerepelnek a beültetett növények. Ez voltaképp az egész városra elmondható. Kivételt képeznek most a Piarista Kollégium és a volt Centrum áruház közötti új ostorfa-beültetések.

Lenne ötlete a mára jócskán elcsúfított Békefasorra is?

Szerencsétlen próbálkozás a végső stádiumban lévő, kiöregedett fák helyébe újból fasort telepíteni, mert ez már látványelemként is nehezen funkcionál. Ha kiszárad vagy megbetegszik egy-kettő a sorból, azonnal odavonzza a szemet, így az egész utca szépértéke csorbát szenved. Nem egyforma az utca talajadottsága sem ahhoz, hogy ugyanolyan fákat ültessünk rá, s az új fasor – pl. a mostani fák alatt is futó évtizedes vezetékekkel - kiszámíthatatlan urbánus hatásoknak lesz kitéve. Még ha sikerülne is megőrizni az egységes fasorképet, ez a fajta monotonitás pszichésen nem oldja az embereket úgy, mint egy szép sétány a maga tarkálló növényzsigeteivel. Ha rajtam múlna, én egy biogrúpp-rendszerű, vegyes növénytársításokkal kialakított, számos funkciót ellátó sétányt terveznék oda. A Békefasoron lenne hely arra, hogy sakkozó asztalokat állítsunk fel, a növényzet segítségével csoportos és meghittebb beszélgetésre alkalmas tereket, pihenőhelyeket alakítsunk ki, s kis

csobogókat, szökőkutakat helyezünk el rajta. Tudom, hogy ez nem kevés pénzbe kerül, de ha már kérdezte...

Nem gondolt még arra, hogy ennyi szakértelemmel és tapasztalattal a háta mögött valahol a város szélén létrehoz a maga örömeire, s a dédunokái gyönyörűségére egy csodálatos növényegyüttesekből álló pár hektáros miniuradalmat?

Valóban gondoltam már rá, sőt a kilencvenes években a beosztásomból adódó lehetőségem és tájékozottságom folytán igen nagy vagyoni tehettem volna szert a kárpótlások során, amit például ilyen elképzelésekbe lehetett volna fektetni. Csakhogy az én életfilozófiám, hitem arról szól, hogy nem az a gazdag ember, aki sokat gyűjt magának, hanem az, aki sokat ad másoknak. Az én uradalmam ott van az arborétumban. Amikor néha el vagyok keseredve, kimegyek oda. Ahogy nézem a hancúrozó óvodásokat, s látok egy sétáló, boldog családot, nekem többet jelent annál, mintha saját palotám, pompázatos birtokom lenne. Ilyenkor azt sem bánom, ha egy-két évtized után már arra sem emlékeznek az arborétumba látogatók, hogy ezt a sajátos arculattal bíró erdei világot valamikor én álmodtam oda.

(Kada Erika interjúja)